

О. М. Трач
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права

УДК 347.956 (477)

ОЗНАКИ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Проаналізовано загальні та спеціальні ознаки апеляційного провадження у цивільному процесі України. Загальними ознаками апеляційного провадження в цивільному судочинстві України визначено: подання апеляційної скарги на судові рішення, що не набрало законної сили; перегляд судового рішення здійснюється судом вищестоящої інстанції; подання апеляційної скарги, обумовлене незаконністю та (або) необґрунтованістю судового рішення; перевірка юридичної та фактичної сторін справи; апеляція може бути допущена лише один раз в кожній справі з тієї самої підстави; повноваження суду апеляційної інстанції обмежені доводами апеляційної скарги та вимогами, заявленими у суді першої інстанції. До спеціальних ознак віднесено: можливість посилання в апеляційному суді на докази, які було подано до суду першої інстанції, та на нові докази лише у визначених законом випадках; наділення апеляційного суду повноваженням щодо перегляду справи в обсязі, яким наділений суд першої інстанції, лише у певних випадках; відсутність у апеляційного суду повноваження щодо скасування рішення та передачі справи на новий розгляд до суду першої інстанції; наділення апеляційного суду повноваженням скасувати ухвалу і передати питання на новий розгляд до суду першої інстанції; наділення апеляційного суду повноваженням скасувати рішення суду першої інстанції та ухвалити нове рішення.

Ключові слова: апеляційне провадження, апеляція, загальні ознаки, спеціальні ознаки.

У науці цивільного процесуального права точиться гостра дискусія щодо сутності апеляційного провадження, його правової природи. Неоднозначність визначення апеляційного провадження пов'язана із вкладанням у це поняття різного змісту, що обумовлено в тому числі й відсутністю єдності щодо виокремлення його ознак. Останні як кількісно, так і понятійно в літературі йменуються по-різному. Комплексне дослідження його ознак, встановлення їх системи дозволить усунути полеміку щодо визначення поняття апеляційного провадження, розуміння його сутності, відмежовувати від інших способів перегляду судових рішень.

Сутність апеляційного провадження була предметом досліджень ще у дорадянський період. Висвітлення правової природи, видів апеляції було здійснене Т. М. Яблочковим [1]. У наш час це питання найбільш комплексно вивчалось у Російській Федерації О. О. Борисовою [2]. В Україні зазначені питання досліджувались таким вченими-процесуалістами, як: П. І. Шевчуком, В. В. Кривенком [3], К. В. Гусаровим [4-6], Є. А. Чернушенко [7]. Проте у вітчизняній науковій літературі зверталась увага лише на окремі аспекти означеної проблеми, не достатньо висвітлювалось питання системи ознак апеляційного провадження. Слід зазначити, що найменування окремих ознак апеляції потребує уточнення. Окремі ознаки національної моделі апеляційного провадження зазнали істотних змін у зв'язку з прийняттям закону України

від 7 липня 2010 року “Про судоустрій та статус суддів” [8]. Формулювання окремих ознак вимагає врахування норм чинного процесуального законодавства України.

Тому у цьому дослідженні ставиться за мету визначення системи ознак апеляційного провадження. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: дослідження положень наукової доктрини щодо ознак апеляції, дослідження цивільного процесуального законодавства України, окремих зарубіжних країн, що регламентує апеляційне провадження, виявлення його характерних ознак, визначення їх понятійного та кількісного складу, розробка конкретних пропозицій.

Ознака — це риса, властивість, особливість кого-, чого-небудь; те, що вказує на що-небудь, свідчить про щось [9, с. 665]. Аналіз змісту норм глави 1 розділу 5 ЦПК України дає можливість виокремити ознаки апеляційного провадження, виділені О. О. Борисовою незалежно від її виду, в національному законодавстві:

- 1) апеляція подається на рішення суду, що не набрало законної сили;
- 2) справа щодо апеляції переноситься на розгляд вищестоящого суду;
- 3) подача апеляції обумовлюється неправильністю рішення суду першої інстанції, яка виражається на думку особи, яка подала апеляційну скаргу, або в неправильному встановленні фактичних обставин справи, або в неправильному застосуванні закону, або в неповно наданому сторонами матеріалі;
- 4) апеляційний суд розглядає як питання факту, так і питання права, тобто має право перевірити як юридичну, так і фактичну сторону справи у тому обсязі, що й суд першої інстанції;
- 5) апеляція може бути допущена лише один раз у кожній справі;
- 6) повноваження апеляційного суду при перегляді справи обмежені межами апеляційної скарги і предметом рішення суду першої інстанції [2, с. 51].

Перераховані ознаки складають загальну характеристику апеляції як способу оскарження судових рішень, що не набрали законної сили [10, с. 482]. Проаналізуємо їх.

Подання апеляційної скарги на рішення, що не набрало законної сили. Таке визначення ознаки апеляційного провадження не враховує усіх можливих об'єктів апеляційного оскарження. Аналіз законодавства іноземних держав дає підстави зробити висновок, що ними виступають, як правило, рішення та ухвали, подекуди судові накази. Відповідно до ст.ст. 105¹, 292, 293, 307, 309¹ ЦПК України, об'єктом апеляційного оскарження є рішення, ухвала, судовий наказ, що не набрали законної сили [11].

Об'єктом апеляційного оскарження є додаткове, заочне рішення. Відповідно до ст. 220 ЦПК України, на додаткове рішення може бути подано апеляційну скаргу в загальному порядку. Заочне рішення виступає об'єктом апеляційного перегляду у випадку здійснення права апеляційного оскарження позивачем (ч. 2 ст. 232 ЦПК України). Відповідач може оскаржити заочне рішення в апеляційному порядку лише у випадку залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення (ч. 4 ст. 231 ЦПК України). У разі подання відповідачем до місцевого суду заяви про перегляд заочного рішення з клопотанням про поновлення строку на подання заяви про перегляд, у той час як відповідне рішення оскаржене позивачем в апеляційному порядку й апеляційна скарга прийнята до розгляду, апеляційне провадження не може бути проведене до розгляду місцевим судом цієї заяви [12, с. 8]. Позивач та відповідач мають право апеляційного оскарження повторного заочного рішення.

Рішення суду першої інстанції можуть бути оскаржені як у цілому, так і в частині, а також щодо обставин (фактів), встановлених судом. В апеляційному порядку може бути оскаржено резолютивну частину рішення з питань розподілу судових витрат між сторонами, порядку та способу виконання рішення, які не потребують повного перегляду рішення [12, с. 8].

Слід зазначити, що законодавець, визначивши судовий наказ самостійним об'єктом перегляду, що впливає із ст. ст. 105¹, 307, 309¹ ЦПК України, та особливою формою судових рішень, не вказує на нього у ст. 293, в якій визначається право апеляційного оскарження, складовою якого є об'єкти оскарження. Це в свою чергу зумовлює необхідність

внесення змін до зазначеної норми.

Тому формулювання назви вказаної ознаки потребує уточнення залежно від об'єктів оскарження, закріплених в законодавстві тієї чи іншої держави, та має викладатись як *“подання апеляційної скарги на судові рішення (судовий акт), що не набрало законної сили”*. Щодо національної моделі апеляції, то вказана ознака може йменуватись як *“подання апеляційної скарги на судові рішення (основне, додаткове, а також заочне рішення, ухвалу, судовий наказ), що не набрало законної сили”*.

У судовій практиці трапляються випадки, коли в апеляційному порядку переглядаються судові рішення, що набрали законної сили, зокрема, у тих випадках, коли суб'єктом оскарження було пропущено строк подання апеляційної скарги, але суд поновив його у зв'язку з поважністю причин пропуску.

Розгляд справи вищестоящим судом. Ця ознака апеляції знайшла своє відображення у ст. 291 ЦПК України, згідно з якою судові рішення на підставі поданої апеляційної скарги переглядаються судом апеляційної інстанції, що є судом вищестоящого рівня. Суди апеляційної інстанції України у зв'язку із змінами обсягу їхніх повноважень (неможливість направлення справи на новий розгляд), здійснюють фактично перегляд судових рішень, оскільки, вони в окремих випадках не можуть обмежитись лише їх перевіркою. Тому цю ознаку слід іменувати як *“перегляд судового рішення здійснюється судом вищестоящої інстанції”*.

Апеляційною інстанцією у цивільних справах відповідно до ЦПК України є судові палати у цивільних справах апеляційних загальних судів, у межах територіальної юрисдикції яких знаходиться місцевий суд, який ухвалив судові рішення, що оскаржується. У літературі вірно підкреслюється, що застосування поняття *“судова палата у цивільних справах апеляційних загальних судів”* не адекватне реальному розгляду справ в апеляційній інстанції, оскільки воно суперечить ст. 18 ЦПК України, в якій не передбачено розгляду справ палатою, а вказується про суд апеляційної інстанції і повноваження колегії у складі трьох суддів розглядати справу. Крім того, законодавець помилково застосовує термін *“юрисдикція”*, оскільки у цьому випадку потрібно вказувати на підсудність справ [13, с. 783].

Подача апеляції обумовлюється неправильністю рішення суду першої інстанції, яка виражається на думку особи, яка подала апеляційну скаргу, або в неправильному встановленні фактичних обставин справи, або в неправильному застосуванні закону, або в неповно наданому сторонами матеріалі. Як вірно зазначає Я. П. Зейкан термін *“неправильний”* є надто розмитим і не зовсім прозорим, щоб бути чітким критерієм для оцінки рішення, має узагальнюючий характер, не є точним та однозначним [14, с. 417]. Вимогами, які висуваються до судових рішень процесуальним законодавством, є законність та обґрунтованість. Однією із гарантій їх забезпечення й виступає апеляційне провадження. У зв'язку із цим формулювання вказаної ознаки повинно містити посилання саме на законність та обґрунтованість судового рішення.

Крім того, як впливає із запропонованого О. О. Борисовою найменування ознаки, неправильність рішення може виражатись у неправильному встановленні фактичних обставин справи або в неправильному застосуванні закону, або в неповно наданому сторонами матеріалі. Разом із тим обставини справи також можуть бути встановлені неповно, суд може неправильно визначити відповідно до встановлених ним обставин правовідносини. На нашу думку, не достатньо коректним є посилання на неповноту надання сторонами матеріалу, особливо зважаючи на те, що невідомо, що слід розуміти під цим положення. Відповідно до норм цивільного процесуального права кожна із сторін зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень. Суд першої інстанції ухвалюючи рішення, оцінює докази, що надані на підтвердження відповідних обставин. Не доведення вимог або ж заперечень тягне за собою відповідні наслідки, наприклад, ухвалення рішення про задоволення позову або ж навпаки. На нашу думку, право на перегляд судового рішення не повинно бути зумовлене невиконанням обов'язку доказування. Якщо ж розуміти це як можливість подання нових доказів до суду апеляційної інстанції, то наявність такої або ж її відсутність

є спеціальною, а не загальною ознакою апеляційного провадження.

Вищевикладене вказує на необхідність наступного формулювання вказаної ознаки *“подання апеляційної скарги, обумовлене незаконністю та (або) необґрунтованістю судового рішення (судового акту)”*. Ст. 295 ЦПК України, що визначає вимоги до форми та змісту апеляційної скарги, свідчить про реалізацію в національному законодавстві цієї ознаки апеляції. ЦПК України вказує на те, що в апеляційній скарзі повинно бути зазначено, у чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість судового рішення.

Щодо змісту апеляційної скарги, то з метою ефективного застосування особами, які діють на захист прав, свобод та інтересів іншої особи відповідно до ст. 45 ЦПК України, наданих їм повноважень щодо захисту прав інших осіб, сприяння здійсненню правосуддя, ухваленню законних та обґрунтованих судових рішень у ст. 295 ЦПК України потрібно передбачити обов'язок здійснення юридичної кваліфікації, тобто посилення у апеляційній скарзі на відповідну норму права. Крім того, у зв'язку з специфікою участі прокурора в апеляційному провадженні прокурор, який не брав участі у розгляді справи в суді першої інстанції, повинен навести в апеляційній скарзі підстави такого звернення, тобто вказати нормативну підставу.

Апеляційний суд розглядає як питання факту, так і питання права, тобто має право перевірити як юридичну, так і фактичну сторони справи в тому обсязі, що й суд першої інстанції. Ця ознака апеляційного провадження впливає із ст.ст. 295, 303, 304, 307 ЦПК України. Суд апеляційної інстанції перевіряє наявність порушень норма процесуального права, правильність застосування норм матеріального судом першої інстанції. Апеляційний суд перевіряє правильність юридичної кваліфікації взаємовідносин сторін. Перевіряючи правильність встановлення судом першої інстанції фактичних обставин справи, апеляційний суд визначає обґрунтованість судового рішення. Суд апеляційної інстанції встановлює повноту з'ясування судом першої інстанції обставин, що мають значення для справи, доведеність обставин, які суд нижче стоячої інстанції вважав встановленими, відповідність висновків обставинам справи.

Відповідно до ЦПК України апеляційний суд може самостійно встановлювати нові факти на підставі доказів, що досліджувались судом першої інстанції з порушенням встановленого порядку або в дослідженні яких неправомірно було відмовлено, чи коли не були дотримані правила оцінки доказів, а також на підставі нових доказів. Суд може встановлювати факти матеріально-правового характеру як відхилені, відкинуті в рішенні суду першої інстанції, так і ті, яких у рішенні немає.

З вищевикладеного випливає, що суд апеляційної інстанції лише у певних випадках вправі перевірити справу в тому обсязі, що й суд першої інстанції. Крім того апеляційний суд перевіряє судові рішення у визначених законом межах.

Разом з тим слід враховувати, що здійснення вказаного повноваження судами апеляційної інстанції України обумовлене відсутністю у них можливості скасувати рішення й направити справу на новий розгляд. Тому, за певних обставин, суд апеляційної інстанції вчиняє процесуальні дії, якими наділений суд першої інстанції. Проте ЦПК України не містить чіткого переліку підстав, за яких апеляційний суд повинен фактично повторно розглянути справу, а за яких переглянути судові рішення, або ж перевірити його.

Можливість перевірки апеляційним судом юридичної та фактичної сторони справи в тому обсязі, що наділений суд першої інстанції, залежить й від виду апеляції. При повній апеляції апеляційний суд здійснює повторний розгляд справи, а відтак не обмежений у вищезазначених повноваженнях. При неповній апеляції суд, перевіряючи судові рішення, наділений цим повноваженням лише як виняток, у визначених законом випадках. У зв'язку із цим, на нашу думку, із найменування зазначеної ознаки слід усунути посилання на перевірку справи в обсязі яким наділений суд першої інстанції та викласти її як *“апеляційний суд перевіряє юридичну та фактичну сторони справи”*. Наділення апеляційного суду повноваженням щодо перевірки справи в обсязі, яким наділений суд першої інстанції, без будь-яких обмежень, та здійснення таких повноважень лише у визначених законом випадках, на нашу думку, слід віднести до спеціальних ознак апеляційного провадження.

Апеляція може бути допущена лише один раз в кожній справі. Суб'єкти права апеляційного оскарження, як правило, мають право один раз звернутися до суду апеляційної інстанції з метою перегляду судового рішення, ухваленого по конкретній справі. Ця ознака впливає із строковості здійснення вказаного права (ст. 294 ЦПК України), правових наслідків здійснення окремих диспозитивних прав сторін, тобто закриття апеляційного провадження (ч. 4 ст. 300 ЦПК України), скасування рішення суду із закриття провадження у справі (ст. 310 ЦПК України), юридичних властивостей рішень суду апеляційної інстанції (ст. 319 ЦПК України). Суд апеляційної інстанції, як правило, лише один раз відкриває апеляційне провадження у справі. Зокрема, з ч. 4 ст. 300 ЦПК України можна зробити висновок про можливість повторного оскарження судового рішення, але з інших підстав. Тому формулювання вказаної ознаки потребує уточнення та може бути викладено як *“апеляція може бути допущена лише один раз в кожній справі з тієї самої підстави”*.

Повноваження суду апеляційної інстанції обмежені межами апеляційної скарги і предметом рішення суду першої інстанції. Повноваження апеляційного суду при перегляді справи обмежені межами апеляційної скарги (*tantum devolutum quantum appellatum*) [2, с. 51]. Це правило закріплене, наприклад, також і в ЦПК Федеративної Республіки Німеччини (§ 528) [15], Естонської Республіки (ст. 651) [16], Латвійської Республіки (ст. 426) [17], Французької Республіки (ст. 562) [18]. Крім того, нові вимоги, що не є предметом рішення суду першої інстанції, не можуть бути заявлені в апеляційному провадженні [2, с. 51]. Ця ознака втілена у ст. 303 ЦПК України та відповідно до її положень йменується як *“повноваження суду апеляційної інстанції обмежені доводами апеляційної скарги та вимогами, заявленими у суді першої інстанції”*.

Слід зазначити що законодавство як іноземних держав, так України встановлює право суду апеляційної інстанції на вихід за межі апеляційної скарги у визначених законом випадках. Разом з тим в окремих пострадянських країнах до повноважень апеляційного суду відноситься перевірка рішення в повному об'ємі, тобто суд не обмежений доводами апеляційної скарги (ст. 217 ЦПК Республіки Вірменії [19], ст. 345 ЦПК Республіки Казахстан [20], ст. 332 Цивільного процесуального закону Республіки Узбекистан [21]). Таке повноваження є загальним правилом, а не винятком. ЦПК України допускає перевірку справи окремого провадження в повному обсязі з підстав передбачених ч. 4 ст. 303 ЦПК.

На думку К. В. Гусарова, ознакою апеляційного провадження є його відкриття виключно за волею осіб, які беруть участь у справі [5, с. 38]. Проте відповідно до ЦПК України воно може бути відкрите й за ініціативою осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права і обов'язки. Крім того, можливість ініціювання процесу вказаними суб'єктами не характеризує виключно апеляційне провадження, а впливає з принципу диспозитивності та застосовується щодо відкриття будь-якого провадження.

Ознакою апеляційного провадження, на думку К. В. Гусарова, є те, що з моменту проголошення судом апеляційної інстанції власного рішення останнє набирає законної сили одночасно із оскаржуваним рішенням суду першої інстанції [4, с. 93; 6, с. 66-67]. Проте положення щодо останньої ознаки не відповідають чинному законодавству, оскільки рішення набирає законної сили після розгляду справи апеляційним судом лише тоді, коли його не скасовано (ст. 223 ЦПК України). Крім того, процесуальний документ у формі рішення апеляційний суд ухвалює лише у випадку його скасування та ухвалення нового рішення, його зміни.

До характерних особливостей інституту апеляції П. І. Шевчук та В. В. Кривенко відносять здійснення розгляду справи в апеляційному суді з додержанням основних засад судочинства [3, с. 30]. Проте ми не поділяємо цієї точки зору, оскільки, на нашу думку, додержання основних засад судочинства не є специфічною ознакою певного правового інституту, а характеризує здійснення судочинства у кожному із передбачених ЦПК України видів проваджень.

Окрім загальних ознак можна виділити і спеціальні, які характеризують окремі

види апеляції, тобто повну та неповну. До них О. О. Борисова відносить дві ознаки: перша — визначає наявність або відсутність такої щодо подачі доказів, нових доказів до суду апеляційної інстанції та дослідження їх судом, друга — наявність повноважень суду апеляційної інстанції або відсутність таких щодо передачі справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

ЦПК України закріплює *можливість посилання в апеляційному суді на докази, які було подано до суду першої інстанції, та на нові докази лише у визначених законом випадках*. Відповідно до ст. 303 ЦПК України, апеляційний суд досліджує докази, які судом першої інстанції досліджено з порушенням встановленого порядку або у дослідженні яких було неправомірно відмовлено, а також нові докази, неподання яких до суду першої інстанції було зумовлено поважними причинами.

Можливість посилання на нові докази лише у чітко визначених законом випадках, тобто як виняток, а не загальне правило, характеризує неповну апеляцію [2, с. 52].

Наступна спеціальна ознака апеляції впливає із повноважень суду апеляційної інстанції. Право апеляційного суду скасувати судові рішення та направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції притаманне неповній апеляції. Апеляційний суди, що діють за правилами повної апеляції не вправі направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції, а повинні ухвалити власне рішення [2, с. 52].

Законом України від 7 липня 2010 року [8] внесено істотні зміни щодо повноважень суду апеляційної інстанції (ст.ст. 307, 311 ЦПК України). Законодавцем ліквідоване право *передачі справи на новий розгляд до суду першої інстанції у разі скасування рішення*. Таким *повноваженням апеляційний суд наділений лише у разі перегляду ухвал суду першої інстанції*. В той час як основним об'єктом апеляційного оскарження є рішення.

Отже, з положень ЦПК України випливає, що для національної моделі апеляційного провадження є характерними такі спеціальні ознаки: *можливість посилання в апеляційному суді на докази, які було подано до суду першої інстанції, та на нові докази лише у визначених законом випадках; відсутність права у суду апеляційної інстанції скасувати рішення та направити справу на новий розгляд (ст. ст. 307, 309, 314 ЦПК України)*; Таким чином, в ЦПК України законодавець закріпив спеціальні ознаки, що є характерними для різних видів апеляції.

Слід зазначити, що законодавство іноземних держав, яке визначає можливість дослідження апеляційним судом нових доказів лише як виняток у визначених законом випадках, закріплює цю ознаку разом із повноваженням апеляційного суду на скасування рішення суду та направлення справи на новий розгляд. Тобто, неповну апеляцію. Так, наприклад, зазначені положення містяться у § 531, 538 ЦПК Федеративної Республіки Німеччини [15], ст.ст. 633, 652, 656 ЦПК Естонської Республіки [16], ст.ст. 314, 327 ЦПК Литовської Республіки [22], ст.ст. 345, 355, 358, ЦПК Республіки Казахстан [20], ст.ст. 323, 343 ЦПК Республіки Узбекистан [21].

З вище викладеного випливає, що ліквідацією повноважень апеляційного суду щодо скасування рішення суду першої інстанції та направлення справи на новий розгляд порушено класичну форму побудови апеляційного провадження (повну та неповну).

Відсутність у апеляційних судів повноваження щодо скасування рішення суду першої інстанції та направлення справи на новий розгляд містить, на нашу думку, ряд загроз. Це зумовлено тим, що існують такі порушення норм процесуального права, які неможливо та (або) недоцільно виправляти апеляційним судом. Оскільки їх усунення судом апеляційної інстанції призводить до дублювання ним завдань суду першої інстанції, що є неможливим з позицій побудови інстанційної судової системи. Крім того, особи, які беруть участь у справі, за порушення норм, які були допущені судом, а не ними, обмежуються у використанні способів оскарження судових рішень.

До спеціальних ознак апеляційного провадження, що впливають з повноважень суду, закріплених національним законодавством необхідно віднести *право суду апеляційної інстанції на ухвалення рішення* (ст. ст. 307, 309 ЦПК України). Згідно із ч. 2 ст. 314 ЦПК України апеляційний суд ухвалює рішення у випадках скасування рішення і

ухвалення нового або зміни рішення. Зміна рішення здійснюється тоді, коли апеляційний суд згоден з основним висновком суду першої інстанції про права та обов'язки сторін, але при вирішенні справи дійшов висновку про часткову зміну та ухвалення нового рішення, яке стосується тільки змінюваної частини рішення [14, с. 414].

Спеціальною ознакою національної моделі апеляції, виходячи із чинного законодавства, про що зазначалось раніше, можна визначити *повноваження апеляційного суду щодо перевірки справи в обсязі, яким наділений суд першої інстанції, лише у певних випадках*. Однак такі випадки чинним ЦПК України не визначено. Проте, на нашу думку, національні апеляційні суди повинні наділятися таким повноваженням лише у виняткових випадках, оскільки у іншому разі вони будуть підмінювати суди першої інстанції.

Отже, апеляційному провадженню в цивільному судочинстві України притаманні такі загальні ознаки: *подання апеляційної скарги на судові рішення (основне, додаткове, а також заочне рішення, ухвалу, судовий наказ), що не набрало законної сили; перегляд судового рішення здійснюється судом вищестоящої інстанції; подання апеляційної скарги, обумовлене незаконністю та (або) необґрунтованістю судового рішення; апеляційний суд перевіряє юридичну та фактичну сторони справи; апеляція може бути допущена лише один раз в кожній справі з тієї самої підстави; повноваження суду апеляційної інстанції обмежені доводами апеляційної скарги та вимогами, заявленими у суді першої інстанції*. До спеціальних ознак, які характеризують апеляційне провадження в цивільному процесі України слід віднести: *можливість посилання в апеляційному суді на докази, які було подано до суду першої інстанції, та на нові докази лише у визначених законом випадках; апеляційний суд наділений повноваженням щодо перевірки справи в обсязі, яким наділений суд першої інстанції, лише у певних випадках; відсутність повноваження щодо скасування рішення та передачі справи на новий розгляд до суду першої інстанції; апеляційний суд наділений повноваженням скасувати ухвалу і передати питання на новий розгляд до суду першої інстанції; апеляційний суд наділений повноваженням скасувати рішення суду першої інстанції та ухвалити нове рішення*.

Список використаних джерел

1. Яблочковъ, Т. М. Учебник Русскаго гражданского судопроизводства [Текст] / Т. М. Яблочковъ. — [издание второе, дополненное]. — Ярославль : Книгоиздательство I. К. Гассанова, 1912. — 326 с.
2. Борисова, Е. А. Апелляция в гражданском и арбитражном процессе [Текст] / Е. А. Борисова. — М. : Городец, 1997. — 160 с.
3. Шевчук, П. І. Апеляційне провадження за новим цивільним процесуальним законодавством [Текст] / П. І. Шевчук, В. В. Кривенко // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 4 (26). — С. 30-39.
4. Гусаров, К. В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках [Текст] : [монограф.] / К. В. Гусаров . — Х. : Право, 2010. — 352 с.
5. Гусаров, К. Апелляционное производство в судах гражданской юрисдикции [Текст] / К. Гусаров // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 7. — С. 37-40.
6. Гусаров, К. В. Этапы развития апелляционного производства в гражданском процессе Украины [Текст] / К. В. Гусаров // Гражданское судопроизводство в изменяющейся России: междунауч.-практ. конф. (14-15 сентября 2007 г.) / под ред. д.ю.н., проф. О. В. Исаенковой. Сборник. — Саратов : Научная книга, 2007. — С. 60-67.
7. Чернушенко, Є. А. Апеляційне оскарження в цивільному процесі України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 "Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / Є. А. Чернушенко. — Одеса, 2004. — 22 с.
8. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010 р. [Текст] // ОВУ. — 2010. — № 55/1. — Ст. 1900.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. — К., Ірпінь : Перун, 2004. — 1440 с.
10. Гражданский процесс [Текст] : [учебн.] / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец-издат, 2003. — 720 с.
11. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Текст] // ОВУ. — 2004. — № 16. — Ст. 1088.
12. Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 18 [Текст] // Вісник Верховного Суду України. —

2008. — № 11 (99). — С. 7-15.
13. Фурса, С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар [Текст] : [у 2 т.] / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак ; [за заг. ред. С. Я. Фурси]. — К. : Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2006 — . — (Серія “Процесуальні науки”). — Т. 1. — 2006. — 912 с.
14. Зейкан, Я. П. Коментар Цивільного процесуального кодексу України [Текст] / Я. П. Зейкан. — К. : Юридична практика, 2006. — 560 с.
15. Гражданское процессуальное уложение Германии = Deutsche Zivilprozessordnung mit Einfuhrungsgesetz: Ввод. закон к Гражд. процессуальному уложению [Текст] : [пер. с нем.] / [В. Бергман, введ., сост.]. — М. : Волтерс Клувер, 2006. — 472 с. — (Серия “Германские и европейские законы”, кн. 3).
16. Гражданский процессуальный кодекс Эстонской Республики от 20 апреля 2005 года [Электронный ресурс] // Правовые акты Эстонии. — 2005. — № 15. — 28 декабря. — С. 1223-1498. — Режим доступа : http://www.riigikantselei.ee/arhiiv/rto/pae/2005/pae_nr18_28-12-2005.pdf.
17. Гражданский процессуальный закон Латвийской Республики : принятый Сеймом 14 октября 1998 года и обнародованный Президентом государства 3 ноября 1998 г. [Электронный ресурс] Конференция ЮрКлуба. — Режим доступа : <http://forum.yurclub.ru/index.php?download=806>.
18. Новый Гражданский процессуальный кодекс Франции [Текст] / [пер. с франц. В. Захватаев] / [предисловие : А. Довгерт, В. Захватаев] / отв. ред. А. Довгерт. — К. : Истина, 2004. — 544 с.
19. Гражданский процессуальный кодекс Республики Армения от 17 июня 1998 года (в редакции Законов Республики Армения от 3 июля, 24 октября 2000 г., 20 марта, 11 сентября, 6 ноября, 4 декабря 2001 г.) [Электронный ресурс] JGUARD (“Правовая защита”). — Режим доступа : http://www.jguard.ru/images/attaches/230/GPK_Armenia.txt.
20. Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан от 13 июля 1999 года [Электронный ресурс] Юрист | ПАРАГРАФ-WWW. — Режим доступа : http://base.zakon.kz/doc/lawyer/?doc_id=1013921.
21. Гражданский процессуальный закон Республики Узбекистан от 30 августа 1997 года [Электронный ресурс] Налоговое и финансовое законодательство Узбекистана. — Режим доступа : http://fmc.uz/legisl.php?id=k_grajd_pr_37.
22. Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, bsigaliojimo ir bgyvendinimo : Bstatymas Lietuvos Respublikos (2002 m. vasario 28 d. Nr. IX-743) ; Цивільний процесуальний кодекс Литовської республіки від 28 лютого 2002 року [Електронний ресурс]. — Режим доступа : http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaireska.showdoc_e?p_id=162435&p_query=&p_tr2=.

*Рекомендовано до друку кафедрою цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 5 від 17 січня 2011 року)*

Надійшла до редакції 20.01.2011

Трач О. М. Признаки апелляционного производства в гражданском процессе Украины
Проанализированы общие и специальные признаки апелляционного производства в гражданском процессе Украины. Общими признаками апелляционного производства в гражданском судопроизводстве Украины определено: подача апелляционной жалобы на не вступившие в законную силу судебное решение; пересмотр судебного решения осуществляется судом вышестоящей инстанции; подача апелляционной жалобы обусловлена незаконностью и (или) необоснованностью судебного решения; апелляционный суд проверяет юридическую и фактическую стороны дела; апелляция может быть допущена лишь один раз в каждом деле по тому же основанию; полномочия суда апелляционной инстанции ограничены доводами апелляционной жалобы и требованиями, заявленными в суде первой инстанции. К специальным признакам отнесено: возможность ссылаться в суде на доказательства, которые были поданы в суд первой инстанции, и на новые доказательства лишь в определенных законом случаях; апелляционный суд наделен полномочием проверки дела в объеме, которым наделен суд первой инстанции, лишь в определенных случаях; отсутствие в апелляционного суда полномочия по отмене решения и передачи дела на новое рассмотрение в суд первой инстанции; наделение апелляционного суда полномочием отменить определение и передать вопрос на новое рассмотрение в суд первой инстанции; наделение апелляционного суда полномочием отменить решение суда первой инстанции и принять новое решение.

Ключевые слова: признак; апелляционное производство; общий; специальный.

Trach, O. M. Characteristics of Appellate Proceedings in the Civil Process of Ukraine

The general and specific characteristics of Appeal in civil proceedings of Ukraine have been analyzed. The general elements of appellate proceedings in the civil process of Ukraine have been defined as follows: submission of an appeal petition on the judgement that has not been entered into effect, review of the judgement is conducted by the higher court; submission of the petition for appeal is stipulated by illegality and (or) insufficiency of the judgment; appellate court examines the legal and factual aspects of a case; an appeal can be allowed only once in each case on the same initiation; the powers of an appellate court are limited by the arguments of the appeal petition and by the requirements stated in the court of first instance. The following elements have been referred to the specific ones: the opportunity to refer in the court to the proofs that have been submitted to the court of first instance, and to the new ones only in the cases defined by the law; a court of appeal is vested with powers of examining the case in the scope with which the court of first instance is vested only in certain cases; the lack of appellate court's powers to cancel the judgement and to remand the case for a new trial to the court of the first instance; to vest a court of appeal with the powers to cancel the decision and to remand the case for a new trial to the court of the first instance, to vest a court of appeal with the powers to cancel the decision of the court of the first instance and to give a new ruling.

Key words: *elements, appellate proceedings, general, specific.*

